

Вестник

Полумесечно литературно и културно списание.

Редактор Александър Великов.

С Ж Д Ж Р Ж А:

А. В — Жената.

Литература.

Николай Петров — Трилогия — 3. Черният диамант.

Евг. Илиян — Свещения светилник. (Мисли за Русия).

Р. — За критиката и критиците.

Н. Чехларова — Пътник (стихове).

Дим Грънчаров — Рамплодия (стихове).

Н. Чехларова — На балкона (стихове).

Н. Н. Драгулева — Ще минат дни (стих).

Театър.

За Общинския Театър; Хжшове от Ив. Вазов; Театър „Смях и Сълзи“.

Музика.

Сашо Попов и Ян. Цибулка; Елеонора Бородина.

Шкорпил — Какво може да се види в варнен. археологически музей.

зап. Лейтенант Иеанов С. — Името на Черно Море.

Жената

е заместница на Бога тук долу. Тя е жрица, пред която слънцето поднася златните си лъчи, звездите — чаровния си блесък, луната — мечтателността си, земята — цветята си, джгата — багрите си, росата — сълзите си, реките и езерата — огледалната си площ, морето — бисерите си, горите — русалските си хорове, птичките — песните си, а мъжът — живота си.

От векове милиардите човечески поколения коленичат пред жената и ѝ поднасят силите си, гениите си, кръвата си.

Пленително нежна, с преплжнено с ангелска любов сърце, от създаване мира до днес тя сочи на мъжа пътя на съвършенството.

Тя е творецът на живота тук долу. Тя люби през сълзи, ражда, закрмя и кже рожбите си в

тех и ги изпраща в вечността с най-скъпите си бисери — сълзите. Тя изплита златни люлки от мечтите си, везани с слънчевите лъчи и с багрите на джгите, люлее гениите и ги отправя с божеско благословение в вечността.

Жената се преражда ту в Фрина, ту в Сафо, ту в Богородица, ту в Мадалена, ту в Беатриче, за да отправи погледите и подхрани стремежите на мъжа към вишата хармония на духа.

На пръв поглед тя е робиня на земята — не, тя е непобедимата владетелка на света, защото притежава ангелските оржжия на красотата и любовта. Тя владее света с сърцето си, чиито трепети укротяват най-бурните страсти, карат най-силните господари да коленичат пред нея и да чупят копията си.

Нейните владения нямат граници по земния шир и в тех не залязват слънцата никога, никога!

А. В.

Литература

Николай Петров.

Трилогия.

(Разказ).

3. Черният диамант.

Споменът за моя другар зап. поручик Стоянов още живее в душата ми. Впрочем той бе млад човек какъвто рядко би се срещнал днес. През дългите походи на първата част от войната прекарахме почти наедно. Винаги тих, спокоен, с лека смянка от меланхолия на мургавото му, необикновено изразително лице той понасяше лесно негодите на войната. Една голяма особеност обаче: през пребиваването в окупирани градове, където имаме възможност да влизаме и в дамски компании, до като другите проявяваха най-големата разточителност на женопоклонство, той се държеше като човек напълно блазиран по отношение на духовните и физически наслади, които можеше да даде красния пол. Но ще кажете какво особено в това? — Странното в случая е там, че в такива времена, при перспективата да не видят следния ден и в стари и млади има един особен стремеж да не изпуснат никакъв случай, при когото биха могли да прекарат по-приятно времето. Какво караше Стоянова да се държи така и до ден днешен не мога да си обясня.

След като прекарахме една година наедно, аз, поради физическо изтощение трябваше да останам назад в един град. Боевете на Битолския фронт беха в разгара си. Стоянов замина с частта си, като остави част от багажа си при мене. На прощаване се обърна към мене: — за пръв път от толкова време в душата ми се явява предчувствие, че ще ми се случи нещо лошо. Суверен съм малко, но все пак се надевам, че предчувствията ще изчезнат в последствие. Но ако, не дай Боже, падна убит, моля те да разтвориш малкото санджаче, което оставям. Там ще намериш, няколко писма и други ръкописи, които ще испратиш на лицата, до които са адресирани. Там има мои завети и оправдание на известни странности в моя начин на живот.

На раздяла погледнах лицето му. Колко далеч бе от предишното изражение! Все пак същото спокойствие, но в него полъхваше нещо странно и необикновено фатално. След месец научих, че бил пленен при Каймакчалан.

— Е, рекох си, случи му се нещо, но то съвсем не е равносилно на смъртта.

Надеех се в последствие да науча новини от него. Мина половин година, никаква вест!

Един ден ординарецът ми носи едно писмо с печата на Женевския Червен Кръст. Разтворих го на бързо: „Порто . . . , 22 март 1917 година.

В тукашния лагер за военнопленници беше Вашия близък другар А. С. Заболял от една от тия трески, които изобилствуват в Корсика и изтощен много от всички досегашни лишения, той склопи

очи, като ми отправи молба да Ви съобща да изпълните поръжката, която Ви дал на раздяла. Поздрав на делечното отечество и Вам: оф. канд. Z.

Новината ме порези. Трябваше да призная, че приятелството ми към Стоянова беше доста силно, та чувствях много болезнено загубата му. Трябваше преди всичко да изпълня завета му. Разпратих всички писма по адресите, но един ръкопис с надпис г-жа Н. Н., оставих при себе си, защото колкото и да разпитвах не можех да узная дали въобще съществува подобно лице и къде живее. Обявих в един ежедневен вестник, като поканвах лицето с подобно име да ми съобщи точния си адрес, но отговор не получих. Затова отпечатвам ръкописа с надежда, че може би тая, за която е предназначен ще го прочете некога

. . . На госпожа Н. Н.

Намирате, че мразя света и че вода начин на живене подходящ на стар некой отшелник, а не на млад човек, какъвто съм още аз. И защо? Защото до сега не можахте да надникнете в душата ми, не можахте да узнаете причината, която ме кара да бегам от жените и от техната любов. Ако можах да намеря любов, която да ме обнови, която да даде нови полети на духа! О ако можех, бждете уверена, че в такъв случай бих бил съвсем друг. Впрочем, за да разберете, трябва да чуете моята изповед:

Бях двадесет и две годишен. Няколко успеха между жените беха замъглили моето съзнание и повдигнали неимоверно самолюбието ми. Разбира се това се случва с много млади хора. Четох веднъж една книга — „Кръвта, сладострастието и смъртта“. Това бе възторжена апология на трепетите на плътта. А все пак идваха моменти, в които се насмивах над героите на книгата . . .

Един ден авторът видя в Севиля една картина от Валдес Леал — два трупа, ядени от червей.

Това са два трупа: един на цар, а друг на владика, могъществото на които, приживе, не могло да ги спаси от общата човешка участ. Разказват, че идеята за тази картина, художникът извел от легендата за Дон Мигуел Манарс, един от най-извратените и изтънчени развратници на XVII-то столетие. Неговата поквара стигнала до там, че за да получи удоволствие от милувките на своите любовници, трябвало да гледа мъчителни картини, в които виковете на жертвите се смесвали с тихия шум на женските целувки. И ето, че отведнъж Манарс, който принадлежал на най-доброто испанско общество, се отказва от тоя живот и вместо отчаян развратник, се явява като основател на едно тайно общество, което си задало за цел да снима ноштем от бесилките обесените и да им отдава всички мирски почести (в това време в Испания обесените не се погребвали). Казват, че причината на този душевен прелом било видението на смъртта, което Манарс имал в момент на силна нервна възбуда. Такова също видение имал в края на средните векове абата Рансе, който намерил една

нощ вместо нежна любовница, готова да му даде сладостни милувки, нейния обезглавен труп. И пред това видение на неизбежното, което превръща всяко земно величие, всяка земна корист и всяка земна сладост в суета, абатът Рансе реформирал ордена на трапистите като го устроил с най-страшните постановления, в които мислят за вечния духовен живот, поставя в мъжки плътта до края на нейното битие. И така аз се надсмивах на тия Манара и Рансе, които след като беха имали извор за живот в най-хубавите свои години — женската любов, се бяха отказали от нея, пред видението на смъртта. Не допусках, че може да има по висше благо от любовта и че може да има такава споделена, която да не носи щастие... А требваше да се убедя, че има, жени, чиято обич — колкото и жарка да бъде, крие в своето очарование много и много мъки. Продължавам. Извадки от дневника.

18 юний 191...

Съм в крайморския град Р. Сините води на Адриатическо море носят толкова много очарование за мене! Днес ми се случи нещо, което все пак трябва да отбележа в дневника си. Свечеряваше се, когато излезох от хотела да се разходя. Тъжко наближавам площада Радецки, срещу мене ускори крачките си една дама, която можах само бегло да видя. Тя имаше матово — бледо лице, с тъмни пронизващи очи, в които се криеше некаква загадка и които странно контрастираха с нейното светло облекло. Тя се спре зачудена и некаква нещо удивление я обзе. Разбира се, че аз никак не можах да си обясня това, ако не бе ме настигнал друг един, млад човек, вжрвящ по същата улица с мене, който в тоя момент ме бе изпреварил. Не го разгледах добре, но ми се виде, че има ржст и телосложение, като моите. Аз ги настигнах и отминах, без да се вгледам повторно в тях. Това е една обикновена случка, но все пак ме вълнува. Коя е тази дама?

20 юлий 191...

Седех в едно кафенэ и разглеждах некакви илюстрации. Отвжн под сенника седеше една двойка, почти редом с мене, на която първоначално не обрнях внимание. Вдигнах глава и насреща в големите огледала, с които бе покрита едната стена на кафенето, виждам себе си, а от вжн, дамата от площада Радецки и още една мъжка фигура, която в лице и движения не се различаваше никак от моята. Поглеждам навжн и погледът ми се среща с тоя на дамата, която ме гледа пак зачудено и заговори нещо на подобие на некакъв непознат език. Всеки случай поразителната причина ме доста зачуди. Но пак какво има от тоза? Много често се случва, двама души, които нямат нищо общо, да си приличат. Истина е, но тук подобие то бе пълно, дори непознатия имаше същия белег, когото имам на челото си. Вярвам, че и негови и мои познати биха се заблудили в тая прилика. Разбира се, че очудването ми скоро се изгуби в интереса, който почнах да проявявам към дамата и с която погледите ни неколко пъти се срещнаха. Двойката наскоро си отиде, но аз останах под впечатлението на некаква хипноза. Излезох от кафенето, отпразих се към морския брег и там се спрех, без да съсредоточа мислите си. Образът на дамата с матовото лице, постоянно се явяваше в въображението ми и всеки момент все по-ясно и ясно. Чувствах се привлечен от некаква омайна сила на нейните очи, а все пак в нея нямаше никаква съвършена красота. Може би, без тия очи лицето ѝ би било най-обикновено, такова на жена не гроз-

на, но не и много хубава. След вечеря, отидох в един летен театър, но сцената почти не ме интересуваше. Прибрах се в хотела и легнах. Сънът ми бе много тежък и пълнен с кошмари, а в тях постоянно се явяваше образа на дамата с матовото лице, която ме гледаше с своите тъмни поразителни очи, които ми се струваха некак по-хубави, с хубост, която крие нещо фатално в себе си. Събудих се облен в студена пот. Струва ми се, че не ще мога да спя до утрината. Душата ми има цел хаос усещания. Най-сетне, какво ме интересува тая жена? Все едно, след два дни ще замина.

20 ноември, 191...

Днес в университета получих доста голяма сума пари, така че мога да поживея по-нашироко тоя месец. Тая вечер в големия театър ще се даде операта „Огън“, музика и либрето от един местен композитор. Взех си място близо до оркестра — разточителност каквато рядко може да се позволи един студент. Тоя път не покахих Любича, дъщерята на хазите си. (Почна да ми омръзва с своите нежности. Ето една връзка, която трае два месеца само, а ми досажда вече!).

Бех много внимателен към тоалета си. Облеклох се в вечерно облекло, погледнах се продължително в големото огледало на гардераба и останах доволен от своята външност...

Заех местото си в партера и чаках дигането на завесата. През време на първия акт почнах да ставам неспокоен. Отдадох това на музиката, която на места бе доста приятна, ако и много бурна. Личеше Вагнерово влияние. В антракта мислех да излеза, но инстинктивно останах на местото си. Почувствах, че ми тежи некакъв поглед, некакво мъчително усещане изпитвах, но не можах да си обясня точно на какво се дължи.

Вдигам случайно очи към първата ложа от сцената на лево. Виждам лорнет насочен към местото си. Обръщам се. Кръгът от неколко места наоколо ми е празен. Вдигам повторно очи и кого мислите, че виждам — дамата с матовото лице — свалила лорнета вече, но продължаваща да гледа в същата посока. Лицето ѝ при бледната светлина изглежда още по-матово и като че покрито с сянка на меланхолия. От време на време тя отговаря с едва уловима усмивка, която бързо изчезва от устните ѝ, некому седящ в ложата ѝ, когото не мога да съзря. Тя покрива очите си с ръка... Вторият акт започва. На излизане от операта при големия вход съзираме същата дама — подръчка с един възрастен господин. Погледите ни се срещат. Тя ме фиксира найстойчиво и дълго. Не говори ли тоя поглед — аз ви познавам? Проследявам я. Тя се качва на един от чакащите автомобили с господинът, който я придружава и като че ли случайно се обръща назад, а вижда се явно, че погледът ѝ търси некого. Автомобилът отлети по поска на стария град. Коя е тя? Отидох в едно кафене, но не бех спокоен. Изпих две чаши черно кафе и си излезох. Нещо ме задушаваше в стаята ми. Нервите ми са много напрегнати. Образът на тая жена наново почва да ме безпокои. Струва ми се, че тя ще играе решителна роля в живота ми...

12 януари, 191...

Аз пак я видех. Видех я в кафенето „Corso“ в отделението за непущачите, придружена от една млада русокоса госпожица. За пръв път я виждам така наблизо. Положително в нея има нещо, което би могло да подлуди човека. Погледите ни се срещнаха много пъти. Между нас започва това, което

наричат разговор на душите. Тя с мъжа следеше това, което ѝ говореше младата госпожица

16 януари, 191

Прекарах два часа след вечеря в шахматния клуб. С мене излезе редактора на един голем местен вестник г-н Мишич с жена си. Тя изказа желание да отиде в кафенето срещу театъра. Мъжът ѝ имаше малко работа до редакцията на вестника и ни остави, като обеща най-късно до един час да дойде и той там. Седнахме в един кют на кафенето. Госпожа Мишич седна към стената, аз срещу нея. Говорихме за някои злободневни въпроси. Въобще тя е много интересна жена, но много кокетира и обществото на мъжете изглежда, че много ѝ се нрави. По едно време чух, че масата зад гърба ми се зае от некого и веднага без да зная от що станах неспокоен. След малко, инстинктивно за да слушам по-ясно що ми говори г-жа Мишич седнах по-близо до нея и промених местото си на масата. Сега можех да виждам новодошли е Нима това е пак непознатата? Тя е срещу мене на съседната маса с същия господин, когото видех в театъра. Вероятно ѝ е мъж, но той е толкова възрастен, а тя така млада. Разговорът на душите пак почна. Госпожа Мишич почна да забелязва моята разсеяност и скоро се сети за причината ѝ

— Изглежда, че баронесата Скерлиц си е демократизирала вкусовете напоследък, малко иронично забеляза тя. — Коя баронеса Скерлиц, попитах аз. — Дамата що седи на съседната маса. По-рано никогата не е посещавала това кафене, — Сгъва ми се, че ми е познато това име, казах. — Твърде възможно, отговори Госпожа Мишич. Мъжът ѝ — господинът, който я придружава — е член на делегациите, бъдещ шеф на партия и голем борсов спекулант. Името му често се среща в вестниците. . . . Исках да науча нещо повече за своята Vis à vis, но не можах. Госпожа Мишич ми каза, че в града тая личност наричали фаталната баронеса и че името ѝ било замесено в един семеен скандал, станал преди четири месеца. За сега това е достатъчно; неблагоприятно е да питам по-нататък. Г-н Мишич дойде, поседехме малко и излязохме трима от кафенето. На излизане се сбогувах с очи с „фаталната баронеса“, но съзрех в очите ѝ некакво недоволство.

Искам да систематизирам впечатленията си от днешния ден, но не мога. Късно е, аз седя на писалищната си маса, а в главата ми е цял хаос Тя е баронесата Скерлиц и фатална при това. Защо фатална? И какъв е скандалът, в който намисат името ѝ? Не, не съм спокоен. Да не би да е обичала некого? Кой е той? Какъв е? Не, това е мисъл, която не мога да понасям

12 февруари 191

Днес срещнах своя приятел Ярмек, местна литературна знаменитост и той ми направи доста интересни съобщения. Каза ми, че на 20 т. м. баронесата Скерлиц ще има своя традиционен ежегоден прием на славянските писатели (била председателка на некакво културно дружество), че я срещнал по дружествени работи и че ѝ говорил за некакво ново произведение на български писател в ръкопис, което много я заинтересувало. (Действително бях дал на Ярмек един мой разказ превъзден на местния език — за корекция). Запитала за автора на разказа и в последствие се оказало, че това бил същия чужденец, когото видяла в кафенето „Corso“ и който на излизане от там се срещнал с Ярмек. — И изглежда, че се интересува доста. Щаст-

ливец — имаш успех между жените, а Ирма Скерлиц съвсем не е жена за пренебрегване. — Махнах с ръка да прикрия смущението си. — Е ще дойдеш ли тогава? попита Ярмек. Позана ще ти вържа. Ще отидем заедно. — Ще видя, отговорих аз

Какво става с мене? Аз толкова много се интересувам за тази жена и пак се боя от среща с нея. . . . Ирма Скерлиц, фатална баронеса! Пулсът ми е ускорен, мисълта разтеяна, а все пак виждам тая жена. Не, Ярмек съсмее, тя не се интересува за мене, а погледите, които размених няколко пъти с нея съж може-би случайност

20 февруари 191

Късно вечерта съотправихме с Ярмека към жилището на Ирма. При входа на големия силно осветен салон, лакеят произнесе имената ни. Вътре се бе насобирало голямо множество. Забелезах Ирма в центра на един саркъл. При нашето влизане тя подигна глава и като че каза нещо на тия, които я заобикаляха, за цото всички почнаха да се обръщат. Тя става и тръгва към нас. Аз потреперах цел. Всичко се замъгли пред мене. Тая жена трябва да има ужасна душевна сила. Почтително ѝ целунах ръка. Тя ме погледна с поглед когото не можах да дешифрирам: бе ли той на симпатия, или снисхождение — А, каза тя, ней-сетне можем да видим отблизо езедцата, която изгрява на литературните хоризонти на славянството! Ирония ли бе това?

Групите се разпръснаха и почна четенето на някои произведения, които тая година щежа да се вместят в местната антология.

След това примадоната от местната опера изпе една ария от една нова опера на местен композитор; изсвириха се няколко музикални парчета, но всичко това ми е съвсем смътно в главата Ясно си спомням само един момент. Седех на късно-поднесената студена вечеря между г-жа Скерлиц и друга една дама, впрочем безлична фигура, която бе завързала разговор с съседа си. Оживени от хубавите вина, езиците се бежа развързали. По едно време Ирма се понахлони към мене. — Мисля, че един мъж трябва да бъде преди всичко смел нали? — Да, госпожо, отвърнах. — Но Вас Ви липсва смелост? — По какво заключавате? Тя повдигна рамене. — Знаете какво, когато един мъж вижда, че една жена има влечение към него (а за това не се иска да бъде голем психолог), той би могъл да отиде против всеко приличие, дори срещайки я, я спре на улицата, да ѝ искаже своите душевни тежкия и тя не би се възмутила от подобна бруталност. Жената любяща, обича силата, обича смелостта дори, когато сък изразени по най-груб начин

Аз наведох очи.

— Е добре, продължи тя, знайте едно нещо, мъж, който не подкрепя говора на очите, с тоя на устата, е винаги осъден на неуспех Но за подобна подкрепа се иска условия, които в момента нема — всред това общество, които избябрах аз.

— А така ли? и тя понижи тона си. Изпратете ми утре „сенката на монаха“, за която ми гозори Ярмек, в ръкопис и ме посетете идущата сряда да поговорим върху достойнствата на тоз творение. Само че (в това време тя съобщи към другия съсед, който оживено спореше нещо на страна), ще дойдете в 4 часа след обед, ще минете парадния вход без да звъните и ще се изкачите по стълбата на левото крило на зданието. Запомните? — Да! След това разговора се

насочи в друга посока В това време на противната страна срещнах погледа на мъжа. Той ме погледна така иронично! . . .

Тази жена опива като старо вино. Все пак чувствам известен страх от нея

25 февруари 191 . . .

В четири часа след обед отидох в стария град. Постъпих точно според наставленията на г-жа Скерлиц. Минах парадния вход без да звъня. Излях се по стълбите на левото крило от здачното и там при последното стъпало ме срещна една прислужница. Не й разгледах лицето, защото бях много неспокоен. Въведен бях в едно малко салонче, в което се носеше странна наркотична меризма. Стените бяха покрити с жълтеникава китайска материя и това странно напомняше крайния изток. Седнах на едно канапе. По едно време зачух в близко съседство, че некой свири на пиано девятата симфония на Бетховена . . . Винаги музиката ме е настроявала сантиментално, но от тия свръхестествени звуци, плачът на глухия музикален гений, който дири далечни убежища в други светове, се почувствах отделен за момент от всичко, което ме е заобикаляло по-рано, а при това и странный парфюм, който се носеше в стаята и тая екзотична и ексцентрична покривка на стените, станаха причина да се явят у мене цел хаос от усещания. . . Мисълта ми почна да блуждае, но все пак в нея винаги се намисляше един образ много ясен, тоя на госпожа Скерлиц. Музиката най-сетне престава, но моето съзнание е претърпено. Ирма влиза. Тя е изумително хубава в своето облекло пак от китайска материя с деколтирани ръце и гръд и кофирани по японски. От де тия странни вкусове, необясним ми е. Тя ми посочва място срещу себе си. Сядам.

— Какво правихте през последните четири дни, пита тя.

— Скучах.

— О, млад човек като Вас, нема причина да скучае.

А знаете що: четох „сянката на монаха, много ми хареса. Кой знае, имам слабост към произведения от тоя род. Имате ли други подобни писани работи?

— Имам още 1—2 такива.

— А прогос, ще простите, че Ви приемам в апартаментите на сестра си. Жалко, че немате случай да се опознаете с нея. Натура, която би могла да вгледа героиня в екзотичен роман. Впрочем доста интересно, ако обичате да слушате.

— Моля, моля!

— Тя бе малка елегантна, деликатна и русокоса — моята сестрица, натура сантиментална и злонна към най-тънки чувствувания. У една моя пеля в Виена срещна един chargé d'affaires на една от тия легации на малък народ, които минават почти незабелезани в големата столица. Там тя зауби на веки свободата на сърдцето си. Венчаха се и живяха ред години в тихо и несмушавано щастие, но тя, както Ви казах можеше префинено да чувства и предугажда известни работи. Вижда, че мъжът й почва да се насища из нейната обич и му казва един ден: — обичах те много и обича и към тебе бе извор на живот. Но да не дочакам цлото твоята обич да загасне и за да останеш с спомена за хубавите дни, аз ще замина . . . Само че за да не разкъсваме съюза на душите — нека з-определен ден от годината насочваме мислите си и вниманието към отсъствающия.

И замина. Ето вече пет години как блуждае по света. Обаждат се понекога; от време на време получавам разни подаръци, които поразяват с оригиналността си и фантазията, на тая която ги изпраща. Изглежда, че горещината възбужда фантазията? Виждате нещо интересно — това е последното писмо от сестра ми.

Тя посегна към една малка кутийка поставена на една близка маса, отвори я и ми подаде едно писмо на жълта дебела хартия. Хвърлих поглед. Отгоре се виждаше: „Тонкин 2 февруари . . . Сестро моя, минават дните, пространство ни разделя, а мисълта ми лети неспирно към милите същества, които от ден на ден се отдалечават от мене Кореспондираш ли още с Иво или не? Говори ли той в писмата си за мене? Чакам с нетърпение датата 24 май — празника на жаждущите една към друга души Чакам го с нетърпение, чакам го като ден, който ще донесе срещата с дългоочаквания любим мъж. Все едно — тогава не ще го видя, но все пак през времето и пространството ще долети шепота из душата. — Далеч си ти, ще каже тоя шепот, но днес единствения мой стремеж е към тебе!

О, ако мъжете биха могли да обичат тъй както може да обича една жена! Тогава не би имало нужда от раздяла, която да поддържа вечно поезията на една мъчителна любов

Ти щастлива ли си? Струва ми се, че жени от нашата категория не могат да вкусат напълно щастие. Ние можем да познаваме само мъката на незадоволени щения! (Следват няколко нечетливи реда) . . . Хашишът е голема благодат. — Изглежда, че източните народи по-скоро познават тайните на блаженството отколкото културна Европа. Аз се опивам от хашиш и тъй се чувствам щастлива. О, колко много приятност има понекога в тоя сън за щастие?”

Недовърших писмото, почеркът бе треперлив и неравен Помислих, ето една жертва на чистите чувства, или порочни инстинкти, незнам, но която все едно, ще свърши с затъмняване на разсъдака . . . — Защо се замислихте, попита Ирма — Чувствам, че дълго из предвечната любов витае край нас, отвърнах аз, наведох се и й целунах ръка. Подигнах очи: лицето на Ирма бе пламнало цело в огън. В очите й съзрех блестя на некакво сподавено желание, но блестя, когато нарекох мислен блестя на страданието. Погледът ми се спре на една съседна масичка. На нея видех сребърен поднос с две чаши за ликьор и едно оригинално стъкло с изображение на два дракона върху стените. Ирма се доближи, наведе стъклото и наля в чашките една гъста тъмно-жълта течност. — Това е от интересните подаръци на сестра ми — ликьорът на мечтите. Защо е наречен така незнам. Упознава го при едно пътуване в Тибет. Вкусете! Повдигнахме чашите. Погледите ни се спреха един в друг. Ние сме тъй близо един до друг, че можем да чуем дишането си.

Изпих на веднаж ликьора. Некакъв огън като че мина по всичките ми вътрешни органи . . . Осетих миризма на муск и отведнаж главата ми се замая. Ирма ме погледна и каза: страшно сте бледен. Седнете.

Седнах пак срещу нея. — Става ми зле, казах.

— Не бойте се Тя ме олава за ръката. Очите й съ неподвижно спрени. Погледът й ми тежи. Какъв стръшен и същевременно сладък поглед! И отведнаж в съзнанието ми се явява ясно мисълта, че между тая жена и мене няма никакъв пре-

гради, че тя е напълно мое притежание. Обзема ме странно желание. . . . Но всичките ми мускули сж безволно отпуснати. . . . Ирма продължава да ме фиксира с своя неподвижен поглед. По едно време усещам, че поставя некакъв пръстен на десният ми безимен пръст. . . . И ето че погледът ѝ оживява. . . . „Душите сж свързани“, промълвява тя. Свързани во веки. . . .

Страшна мускулна сила ме обзема. Ликиорът който изпих, като че се качва в главата ми. Аз целувам лудо Ирма и ѝ казвам: „обичам те и струва ми се, че от векове датира тая обич,“ а тя ме прегръща и аз чувствам близостта на гърбавото тело. — Аз те чаках шепне тя, чакахте дни, месеци и най-сетне дойде. Сега си мой, на веки мой. . . .

Бе се напълно сдрачило. През прозорците се виждаха огневе в долния град, а аз седях сам с тая жена и чувствах не радост, не щастие, а мъка и нещо фатално изпълваше атмосферата. И казах си: притежавам една редка жена, но защо това притежание ми не носи радост?

Тя ме изпраща до един коридор и казва: ще се срещнем пак тия дни. Мижът ми отсъства от вчера и ще се бави още десетина дни в Буда-Пеща.

Ще съобща датата на срещата

Минах коридора, слезох по стълбите и излязох от главния вход. Като че цялото здание бе опустело. . . . Главата ми ужасно тежи. . . . Запях се към едно кафене. Седнах на една маса и си поръчах кафе. Времето за вечеря бе дошло, но нямаше никакъв апетит. . . . Една компания от пет-шест души влезе. Между тях бе и Ярмек. Той се доближи до мене. — Какъв случай! Че колко дни става не сме се срещали? Но какво, да не сте болни? Той се обърна, каза нещо на другарите си и седна до мене. — Защо сте така разстроен, бледен? Бъже мой, но виз страшно зле изглеждаш. — Не можех нищо да му отахрна. Стори ми се, че езикът ми се бе парализирал. Ярмек ме изгледа, разглежда от глава до пети. — А, а от кога имате тоя грамаден диамант? Погледът ми проследи тоя на Ярмека — на десната ми ръка седеше красив пръстен с един черен диамант, голям колкото ядката на лешник. От гледката на пръстена ми долоша страшно. . . .

Ярмек ме отведе с кола в къщи. В кафенето помислих, че съм пиан. Сложил ме на леглото, оставил ме да заспя и останал до сутринта. Когато се събудих слънцето се бе високо вдигнало. Обща слабост ме задържа в леглото. Ярмек ми каза, че съм говорил на сън, а изглежда да е разбрал нещо, защото на излизане ми каза: „Пазете се от тая жена (неопредели коя). Не напразно я наричат фатална“

27 февруари 191 . . .

Стремя се към нещо, но към какво? Към нещо действително или към нещо абстрактно? Какво е Ирма? Загадка, която се крие в една жена, или жена, скрита в загадка? И нейният спомен неотлъчно ме следва, и няма желание и няма мисъл без нея.

(Следва).

Свещения светилник.

(Мисли за Русия).

Знаменитият французки поет Жан Рипшен през време на своето гостуване в Москва през 1915 год. казал на банкета, даден в негов чест от представителите на руската литература и изкуство:

„Мене ми се струва, че никаква сила не може да убие величието на руската душа и красотата, която таи в себе руския народ. Неговата пребогата поезия, неговите мислителци и творци в ползото на науката и изкуствата са безсмъртни. Каквито ще и сътресения да преживее нашият народ, той всякога ще запази в себе си неизчерпаемите извори на красота, не ще загуби тези непостижими вече поети, които се явяват като украшения на вековете.“

Аз неволно си спомням думите на великия французки поет, когато прочитам писмата, идещи от Свещета Русия, написани от ръцете на писатели, поети, артисти и художници.

Ето вече 6 месеци как тези писма в нестройни потоци преминават границите на Европа и разнасят по целия свят истината по това, което се върши там, в страната преживяла ужаса на гражданската война, умирающа в костеливите ръце на безпощадния немилосърден глад.

Едва ли каквато и да е страна, голема или малка, би съумела да запази в себе не само горещата мисъл, звучния стих, сценичното изкуство, но и сили за живот при едва едва забележимото дишане.

А в тази огромна страна, където хората сами отиват на смърт от глад, където е усаяно с гробове на виновни и невинни, паднали в кървавата жестока гражданска война, смесени с гробовете на гинещите от холера, тиф и чума — в тази страна живеят и гори висока мисъл, бодър стих, красота и безсмъртно творчество.

Недоляни, в мрак, и студ творят полуживите магьосници на силното слово и свежата мисъл и изваждат из тъмните недра на живота елмази и рубини и с собствена сила, сила на безсмъртни таланти, го осветяват вместо слънца.

Ето пред мене е писмото на нашия почтен професор Нестор Котляревски. Това не е самото му писмо, а копие от него. То е адресирано до неговата сестра в София, г-жа П. Няколко редове от това писмо ярко рисуват безсмъртната сила на творческия ум:

„— Да, нам е тежко тук, но от друга страна и добре ни е. Ние сме всецело предадени на науката и труда. След сеченето на дърва за печката, ние намираме вработата си сладостен отдиш и утеха.

Ние отидохме твърде напред. Всека ден пристигат все повече и повече приятни съобщения. Без оглед на всичко нашата наука отива напред и ние не останахме на едно място, а напротив вървим все напред и напред.“

К. Станиславски; главен ръководител на московския художествен театър пише на Германова (една от главните артистки от художествения театър, която е зад граница):

„Колко е тежка нашата работа, но тук ние творим и създаваме. Страхувам се, че вие, които сте запазили там сили, погубвате вашите души. Тук, във родната земя, по-горещо бие сърцето, по-силно се чува тона на родината. Върнете се тук!“ . . .

Поетите, носителите на неузехващата красота, творят и в своето творчество възвеличават силата на нашата родна земя.

Родили са се нови таланти. Нови свежи глагове се слушат от дълбините на народните недра.

Ето, ще запее изпълнения със скръб петел своята предутренна песен и изпод кървавите тежки облаци ще се покаже яркото слънце.

Ще потънат в вечността проклетите дни на глада, войните и ужаса! Ще умрат в вечна смърт страшните кошмари, ще зачквят измъчените родни поля! Ще дойде светлия слънчев ден за тези, които в тежките дни на изпитания са тзорили, сжздавали и в глад и мъчения не изгасяли, а раздухвали пламъка на неугасимия огън: „Свещения светилник“. Приближава се развсета.

Евг. Илиин

(редактор на „Театрален преглед“).

За критиката и критиците.

Посветено:

На критиците в Варна.

Има смешни работи по света. Това сж критиките написани от хора, които нямат и понятие дори от онова, което разглеждат.

Има жалки хора по света. Това сж критиците които дращят за неща, които не разбират . . . и не могат да разбра.

Ог години наред аз чета критики. (В България всеки може да пише критики!) Най-интересни сж критиките написани на театрални теми. Всеки който е грамотен и посещава театра (за развлечение!), замислюва да стане критик. (В тесен кръг приятели!) Ако случайно този „посетител на театра“ е чел (или чул) нещо за Сара Бернар, Тила Дюрио; Моиси; Басерман или Муце Сюлли . . . то той се мисли вече за авторитет. И пише критики. Критикува и дава наиздания на „некултурните“ български актьори. (Българските актьори се наричат „артисти“ — за да потвърдят своята некултурна грандомания!) „Критиките на авторитетните“ критици започват (или свършват) така: „Ний сме гледали в Париж Сара Бернар . . . Тя . . . тя играе тази роля по-добре!“ (Разбира се Сара Бернар не е играла никога въпросната роля . . . ! Ако не верваш — иди — иди питай в „Делфи!“ —)

Критикът мисли, че е казал мъдрост.

Има и друг род критици. Те ругаят. Псуват. Защо?

Защото — защото — защото сж клюкари. Синове на махалата. Въплотение на качества на махленските герои и клюкари. (В политиката, тия хора ги наричат шантажисти!) Обикновено тези хора минават за плашила. Мнозина „артисти“ им правят метани. Защото сж слаби. (Има „артисти“, които мошеничествуват с изкуството!) А те — критиците — се гордеят с това, че покоряват — обектите на критиките си. (Има мошеници, които искат да бждат „артисти“ — в живота!)

Аз писах за критиката и критиците — такива каквито са. Сега ще кажа — какви трябва да бждат те.

За критикът. Той е човек с голяма морална отговорност. Преди всичко: честен и благороден. Той трябва да познава онова, което критикува. И — после това — той трябва да бжде сам художник. Да, творец — художник.

Мислителът ще разложи технически едно произведение. В най-добър случай той ще направи ед-

на сносна литературна характеристика. А това не е достатъчно. Особено за критика на сценичното изкуство. Критикът трябва да живее с сцената. С авторите. Той трябва да е преживел процеса да се удехотворяват, да се даде живот на мъртвите думи от една пиеса. (Тогава той ще се убеди, че по-лесно е да се пише студия върху произхода на човешката глупост или автобиографии!)

Аз ще изброя някои от нещата, които критикът трябва да познава. Преди всичко той трябва да има становище за театралната политика — репертоара. Да познава авторът и пиесата; да види правилно ли са разпределени роляте: (ах тези режисьори: те никога не разпределят правилно роляте!) Дали са разрешени добре и стилно декоративните и светилни задачи — (на тази тема ще пиша друг път!) Дали сж положени верен тон и ритъм на цялата пиеса. Дали актьорите разбират онова, което казват. (И ако критикът намери грешки, които спадат към горните изказани положения, той ще държи отговорен режисьора). Дали актьорите играят честно или „правят театър.“ (Тука вече актьора е виновен и то толкова доколкото е той истински актьор. Защото мнозина от ония, които се ширят по сцената — сж набедени актьори. Има артисти, които мошеничествуват с изкуството. Има мошеници, които искат да бждат артисти . . . и в живота!)

Критикът трябва да постави всекиго на мястото си. Не с ругатни. Не с псувни. Тогава „критикът“ поставя сам себе си на подходящото място!

За критиката. Тя трябва да бжде ясна, категорична. Да посочва грешките. Не у единичните актьори. А в общото творчество. Пиесата не е и не бива да бжде място за единично проявление, а храм за колективното творчество. Критиката ще отбележи: дали живеят актьорите на сцената, дали оживяват типове — дали се чувствуват животът, който се изживява на сцената.

Критиката ще каже на режисьора: дерзай!

Или: стига фарсове — стига булеварден репертоар! Дайте ни хубави творения. И всички ще Ви благодарят. Възпитавайте към красота. Не оставяйте тълпата да Ви влече към себе си: Тълпата живее в нищетата. Не бива театра да бжде роб на тълпата — на — нищетата.

R.

Н. Чехларова.

ПЪТНИК.

Пътник морен, пътник бледен,
Дължг път премина в мир,
На съдбата роб неволен, —
Не разби потир във пир.

Път извива, път равен,
Сред безбрежна светла шир,
И край извор чудотворен;
Жаден той върви безпир.

Ангел литна, ангел черен,
Сжн земен прекоси.
Звжн камбанен, бам-бам . . . бавен,
Сжн предвечен възгласи.

Театър

За Общинския Театър.

„Аз дойдох в Варна, за да
сждам театра и ще го сждам.“
Ст. Блчваров.

Аз ще пиша само общи бележки. Детайлите предоставям за друга статия. Ще дойде ред и за нея. Нехайството на общинари и общество към театра ми дава повод да кажа някои истини. Ако настъпва някого, нека той да се оправдае. Това е и моето желание. Да направя общественно достойно сждбата на обществените институти.

Общинския съвет гласува 800,000 лева годишен бюджет на общинския театър. В пари: Освен това — безплатно помещение. Безплатно осветление. Освобождава го от всекакви общински и държавни данъци. (Частните театри плащаха по 10% — сега от един месец 5% — от бруто прихода на всеки спектакъл, данък на държавата). Нека направим една пожърностна равностетка, за да видим колко струва в действителност театра на общината.

При положение, че театра ще играе осем месеца в „Зала Съединение“ и то по четири (4) пъти в седмицата, то общината следва да получи по 3,200 лева месечно наем (по 200 вл. на вечер) за салона. Осем месеца = 25,600 лева. В летния театър, където наемът е 2000 лв. на вечер, ако театра играе по 4 пъти седмично, то той следва да плати 96,000 лева за три месеца (15 юний 15 септември). Освен бюджетните пари, общината дава на общин. театър и 120,000 лева срещу неплатен наем. При един среден годишен оборот от 300,000 л., театра би требвало да плати миналият сезон 30,000 а за в бъдеще 15,000 лв. държавен данък. Значи, общо, театра получава кржглата сума от 930,000 (деветстотин и тридесет хиляди) лева в пари и натура от общинската каса. Една грзматна сума, с която може да се сждаде един истински театър.

Нека ми бъде позволено да съобща между впрочем, че въпреки обстоятелството, че театра игра по осем пъти в седмицата (6 вечерни и две дневни) все пак театра има за три месеца един дефицит от 120,000 (сто двадесет хиляди) лева! От где произлиза този дефицит? От лошото стопанисване на театра и от още по-лошата театрална политика на режисьора.

Общин. театрална трупа игра и в „Зала Съединение“ и в „Ранков.“ В залата из цените 5, 4 и 3 лева, а в Ранков на цените 12, 10 и на долу.

Не в евтините цените е вината за дефицита. А в това, че се играеше *сжщият репертоар и в двете зали*. Публиката (и тази която може да плаща!) отиваше да гледа пиесите в „Зала Съединение“ на евтини цените. С право! Нямаше други „особенни“ работи в играта и постановките в „Ранков“!

А наемът на салон Ранков (защо по 1400 лева на вечер?! Не е ли надута тази цифра?) не винаги можеше да се покрие от постъпленията на спектаклите уредени в него. Защо общ. трупа игра в „Ранков“ ли? Требваше да се спасява директор-режисьора на театър *Пробуда* — сега режисьор на общ. театър — от дълговете му към наемодавачката на салон „К. Ранков“ — д-во „Лада.“ (Дефицита за салона е 80,000 лева).

Повярвах общинарите, че ще има големи печалби, ако се изтощят и изхаят актьорите в глупави фарсове и . . . ето резултата; 120 хиляди лева дефицит за три месеца.

Мимоходом за актьорския състав. Той е слаб. Има много дилетанти. Може би те именно сж приятни и приятели на режисьора. Може би те сж му услужили, когато е основал своя театър *Пробуда*. И той иска да им благодари. Той има правото да им бъде благодарен. (Похвално е даже, че той се чувства длъжен да им благодари!) Но дали трябва той да благодари с обществени средства предоставени му за да сжздаде театрален институт в гр. Варна — ето где е въпросът. Заплатите на актьорите не сж малки. И за тия пари биха се намерили по-достойни и способни хора-актьори.

Биха се намерили.

Преди да прѐмине към разглеждането „културната работи“ на театра, нека се постарая да разчопля мотивите, които сжздадоха общинския театър в Варна.

Той е сжздаден от комунист. общински съвет. (Гражданите им сж много благодарни за това тѐхно дело!) Очевидно, театра е сжздаден, за да сѐе култура всред гражданството и работничеството. Че това е тѐй се вижда и от социологическата предпоставка: евтини цените на входните билети.

Какъв е бил репертуара тогава, когато театра е бил основан при комунист. общ. съвет?

Фарисей от Шоу, *Интересът преди всичко* — от Мирбо, *Врагове* — от Горхи. Това са те добрите пиеси. Как са изнесени те? Аз не зная. Ако сждя по това, което сега се играе казвам: безсмисленодилетански Другият репертуар? *Инстинктът* — от Кестмекер. *Изненадите на развода*; *Сирена*; *Студентска фантазия*; *Прокурорът Халерс*; *Добрите приятели*; *Добрѐ скроеният фрак*; *Леля ми от Онфолдор*; *Парижкото кафене*; *Палавата* и др и др. Между тези булевардни блудковости без мисъл — без сждржание — се изиграха (изиграха се!) *Лес*; *Един цар*; *Наймичка*; *Сждишете . . . !*

Театра сжществува вече 16 месеца а културните резултати от него? Ето. Театра се обжрна в дом за зрелища, където за цена по-евтина от една

кутия цигари, може да се прекарат приятно няколко часа от нощта.

Може ли да бъде това „програмното желание“ на един общински театър тъй щедро субсидиран с обществен пари?

Не — и хиледи пъти, не!

Едно време преди петнадесет години, когато новооткритият Народен Театър в София искаше да бере евтина слава с постановките на лек репертоар, театра на Матей Икономов завладя сърдцата на цялата българска интелигенция.

Обновление на обществото! — към това се стремеше интелигенцията.

Светлина — по-вече светлина! — беше техният лозунг.

И Матей Икономов представи едно след друго съчиненията на: Ибсен, Горки, Хауптман... Така застана той като морален ръководител на интелигенцията в онова време. Той напъти техните стремежи — и с това записа името си в историята на българския театър.

Кой не помни ентузиазмът, с който биваше посрещана трупата на М. Икономов. Това беха празнични дни за българската искренна и честна младеж.

Скоро обаче и М. Икономов изгуби нишката — контакта с интелигенцията. Борбата за хляб — го застави да пише „патриотически драми“ — и той залезе. И в последното му стоене в Варна пролича безсилието му да върви против течението на тълпата, която иска: „хляб и зрелища!“

Нима и „Новият Народен Театър“ не направи епоха с „Кин“ — *Уриел Акоста* и „Гартюф“? Репертоарът на Н. Н. Т. не беше толкова смислен, както този на Икономов (за времето си!) но все пак се отличаваше много от този на Държ. Народен Театър. Кое е обаче най-характерното, най-ценното за тези два театра е: *честността и искренната борческа самоотверженост на режисьор и актьори!*

Театра е местото, от където самия живот Ви зове към революцията! каза Луначарски.

Революция не политическа, а на духовете! А тя е предпоставката за всяка политическа революционна акция!

Ний живеем в дни на абсолютна безидейност, и претъпнен вулгарен егизъм в известна част на обществото, от една страна и сме свидетели на гигантските усилия на друга част от обществото която иска да осмисли живота, да намери път за по-добро и целно съществуване.

Театра е длъжен да застане на чело на борбата се за смисъл в живота, а не да се детализира до степента на палачо пред ония, които искат да смелят храната си при видът на хора, които се кълчат пред тях.

Само тогава, когато театра стане извор и ръководител на културния подем за обновление, трябва той да бъде издържан от общественни средства.

Театра не е и не може да бъде пансион за бездарници и за дилетанти, на които режисьора дължи известна благодарност.

По-големата част от персонала на общинския театър (а и самият режисьор) са членове на комунистическата партия.

Моето абсолютно уважение към техното политическо верую. Аз питам само: Къде е идеали-

змът на тия господа? Къде е техната програма за обновлението на обществото? Дали тези господа са чели една от статиите на Луначарски (комисар на литератур. и изкуствата в Съветска Русия) върху театра и неговата роля в обществото като фактор за създаването на нов мироглед?

(Не за туй ли се създаде и театра именно от комунистическия съвет?) Аз отправям всички комунисти актьори и режисьори към красивите и полезни статии на Луначарски. Там ще се научите че в Русия „работническите театри“ играят и Ибсен и Чехов и Стриндберг и Горки и Леонид Андреев и Хауптман и Евреинов и Хазенклефер и Шекспир и Аристофан! Там ще прочетете, че не бива да се трови човечеството с quasi вулгарности от родът на *Леля ми от Оффлайор* (о! първото му действие! Пикантно! Елегантно!) или *Парижското кафене!* или „Приказката за вълка“ — или „Ураганът“. (Една безподобна скандална работа в 3 действия, в която една „порядъчна“ жена се отдава другиму, за да спаси... любовникът си, един картоиграч покерджия и... безхарактерна личност!)

Нека да не възражат: актьорите не могат да изнесат пиесите на трудни автори, Средства има. Търсят се по-добри актьори. А такива има! Има!

Аз предчувствам, че ще опонират: публиката не ще посети представленията на тежки и не-ефектни пиеси. Това твърдение се опровергава от „Забава“ от Шницлер играна вече 12 пъти и от „Призраци“, която се изнесе няколко пъти въпреки извънредно лошата постановка дадена ѝ от М. Икономов. И после това: да опитат! И пак да опитат! Театра трябва да се наложи! Не бива той да се свежда до тълпата и нейния вкус.

Да не обиждат себе си. Да не излагат себе си в жалкия вид на размивачи.

Така ще изгубят те и последното уважение, с което се ползват в обществото.

За днес толкова.

Аз ще бъда безпощаден. И към репертоар. И към режисьор, и към изпълнители. И към общината, която дава пари за създаване дом за зрелища, в които размивачи излагат себе си пред „публиката“, която отива да си смели храната...

„Аз дойдох в Варна, за да създам театър и ще го създам“...

Кога ще стане това? И. М. Даниел.

Б. Р. Пред вид големият интерес, който възбуждат в нас мислите на нашият сътрудник г. И. М. Даниел, ний бихме желали и дирекцията на общ. театър да излезе с изложение върху своята програма на действие. Редакцията с удоволствие ще даде място на такова изложение.

Хжшовете от Ив. Вазов.

Думи... думи... думи...

И някакъв обжркан (от самите актьори?) мизансцен.

Вазов е слаб драматург. Той дори изключва актьорите с невъзможните си „исторически“ драми. Защото тях писателски Вазов ги е писал след дълго изучаване, след упорита работа и техническото безсилие на драматурга Вазов се чувства.

Не е тжй с пиесата — Хжшове.

Писателжт е живял с героите. В Ромжния. Той ги е обичал. И Странджата — и Хаджията — и всички . . . и всички . . .

И плод на тази негоза любов кжм хжшове и носталгия кжм онова красиво време, се явява и пиесата.

Не е мжчно да се прочете това между редовете на пиесата, особено в 1—3 и 4 действие.

А на сцената се изговаряха само думи . . . думи . . . думи.

Защо не прочете режисйора онова, което се крие между редовете? Защо не го предадох актьорите?

Неволно минава през ум мисжлта. — Четох ли актьорите поне два пжти целата пиеса? Знаят ли те нещо за живота на хжшове отвъд границата на Бжлгария до освобождението?

А целата бжлгарска освободителна история се писа там. Най-светлите образи в освободителното движение (и политическо и културно!) сж отразнали там. И Ботев — и Раковски . . .

Ако знаеха за тази епоха нжщо — актьорите биха удохотворили образите, които требваше да създадат . . .

На сцената се изговаряха само думи . . . думи . . . думи . . .

И някакжв разбжркан (от самите актьори?) мизансцен.

Театр „Смях и Сжлзи“.

(Директор Ст. Пенчев).

Камо Грядеши — Господи?

Аз сжм враг на частните театри от рода на „Смях и Сжлзи“. Те обиждат и развърщават публиката. Да.

Защото директорите на такива театри не преследват никакви художественни цели — а чисто меркантилни. Такива театри познавам два. „Сензационен театър“ — директор В. х. Гендов. „Смях и Сжлзи“ — директор Ст. Пенчев.

„Сензационния театър има репертоар: *Рокамбол*; *Парижката Сеена Богородица*; *Илйадата*!) и други — (има мошеници които . . .!)

Смях и Сжлзи има репертоар: *Камо Грядеши* — *Мария Магдалина*, *Фауст* от Гйоте . . . че сега и *Тит* от Еренфелда.

— — — Сега ще пиша за „Смях и Сжлзи“ — за „Камо Грядеши“. (Бих разправил и за „Фауст“ от Гйоте. Но ме е страх . . . Гледах го миналата година и . . . може би паметта да не е запомнила цялото кошунство . . .!)

Когато гледам едно лошо представление — аз се смея. Когато сжм свидетел как се гаврят хората с искусството — тогава ми се плаче. (Смях и Сжлзи?)

Аз писах: „гаврят“. Искам да го докажа. В афиша пише: И. Ст. Пенчева, *балерина* от джржавната опера.

Балерина ли? Това тя не е. Защото не може да пази равновесие даже — когато танцува 3—4 такта. От джржавната опера ли? Това не е верно. Друго: „специални декори, музика балети, вакханелни танци“. Такова обещава в афиша. Специални декори: безвжусни и нжзжжмжжжж. Музика — свири една цигулка от Тразията. (Дали Верди я написа специално за *Quo Vadis* — Г-н Ст. Пенчев?) Балети и вакханални танци? Не, това бежа вакханалии, които си устройваха „артистите които . . .“ с публиката.

„Ний хвжрляме бомби“ — каза един от актьорите на „Смях и Сжлзи“. Другата бомба — е „Тит“ — от Еренфелдт.

Камо Грядеши, Господи? *Quo vadis* — *Madam Melpomene*?

Дим. Гржичаров.

Рапсодия.

Безмжлвно пролетта отхожда,
отхождат моите мечти
и скржб над мен се веч навжжда . . .
Защо, защо не дойде ти?

Аз чезнах джлго по следите
на багри утрини и дни;
аз чезнах джлго по стжгдите
на златни приказни страни . . .

Дете, защо не дойде ти?
— Отхождат златните мечти!

* * *

Ти взе на вечността покоя:
душа ми сжнена плени —
на слжнцето стопи я в зноя,
разби я в езерни вжлни!

Че джлго, джлго тя те гледа:
Ти бе живот и смжрт неведа!

* * *

Дете, дете! Отлитат дните
на тихи пролетни мечти. . . .
Отлитат мжлком кжм звездите
Где златна приказка си ти!

Н. Чехларова.

На балкона.

Някой ли извика „мила“?
— Зад завесата от свила,
На корда *la* последен тон,
Изтегли лжк глух, нежен стон

Изшумуля. Тя чу „ела!“
Но все е тжй сама, *helas!*
В'градината не шепот лих,—
Отжжсна лист вечерник тих

Музика

Сашо Попов и Ян. Цибулка.

Когато верующия влезе в храма Божий: той благоговее. Пред лицето на Божеството той е Нищо. И в смиреннието на своята душа — той преживява красотата на живота.

Красотата — вечната истина.

Сашо Попов и Ян. Цибулка.
Двама честни жреци.

Те създадоха за малцината, които отидоха да ги чуят — Празник за душата. Че в смиреннието на техното Аз пред Божеството — те преживява красотата на живота — и ни я предадоха.

Двама честни жреци.

Сашо Попов и Ян. Цибулка.

Ний всички благоговеем пред храмът, който сжградихте пред нас. И Ви благодарим, че ни въведохте, в него.

Елеонора Бородина.

В програмата стоят: руски и български народни песни.

А в афиша: певицата изпълнява песните в руски костюми от XVI в.

Народната песен, както и всички песни, са плод на кратковременно настроение. Първично — както в всяко лирическо стихотворение. Там няма широка скала. Мелодията е много често издържана в няколко тона само. И характерното ритмическо съчетание на тоновете придава и особеността в мелодията на песента.

Такива непосредствени песни трябва да се изпълняват и непринудено — неизкуствено. Изкуството в тях е техната простота.

Елеонора Бородина няма силен глас. Чувства се умора в него. Но тя умее да го владее. И се харесва на публиката. Мимиката с която певицата съпровожда песните е излишна. Дори нехудожествена. Напомнява на „изкуството“ на някоя кабаретна певица. Дали го прави тя за да се хареса на публиката?

Голяма част от руските народни песни изпълнени от Ел. Бородина бяха популярно патриотически такива.

Не я осждам, че пее за руската публика такива песни.

Това е нейно право.

Но — истинските артисти не бива да бъркат понятията на два различни музикални вида.

Певицата изпълни и 3 български народни песни. В шопска носия. Това не значи още че песните бяха интерпретирани добре.

Елеонора Бородина има успех. Публиката я хареса. За нея това е достатъчно. Ней не й е до музикално естетическото възпитание на аудиторията. Бежанец в живота, не е ли тя такава и в изкуството?

Н. Н. Драгулева.

Ще минат дни. На В.

Ще минат дни на скърби и разтук:
Сълзи и смех ще следват твоя път...
В безумен пир ще погребеш разтук
с' нерадостно сърдце —

и във прахът
на миналото ще захвърлиш
на вихрен миг изменница мечта,
заблуди в светска суета...

Ще минат дни на бури безотрадни
В борбите на живота уязвим...
И нека греи всред часовете страдни
усмивка на лице —

че си любим,
че в свидна ласка ще намериш
нега и жар, забрава на скръбта,
душа любима във света.

Когато невга хвърлиш поглед мърен
към пътя на изминатите дни,
рой спомени ще бликнат в полет волен
пред хубави очи —

всрещ мрак — лъчи...
И там във стихнал здрач ще видиш
на малка дружка чудните мечти...

Припомняй си за нея ти...

Шкорпил.

Какво може да се види в варненския музей.

(Продължение от брой 4.)

Разглеждаме останалите произведения. Спираме се до витрината с антична керамика и се очудваме на хубавата им изработка. Гледаме сѐдове с червени фигури (човек-кентаур с конска опашка, женска глава, палмети и др.) върху черна основа. Един сѐд има черни фигури върху червена основа. Този сѐд е по стар от горните и произлиза от VI век пр. Хр. В други две витрини са изложени прѐстени статуйки (теракотѐ) и ламбички. Между тях е особено интересно една, която има вид на театрална маска. През устата ѝ наливали масло и от дупката на края на брадата му е излизал фитил. Разглеждаме голямата желта витрина, в която са изложени антични стѐкла. Очудваме се на тяхния цвят (иризация), подобен на садеф. Тази иризация е причинена от окисляването на стѐклената повърхнина от дългото стоене в земята. При могилените находки гледахме една стѐкленица (албастрон) от шарено стѐкло. Такива били фабрикувани в Египет, Сирия и Кипър.

Очудвахме се при могилените находки на златните обички украсени с лѐвски главички. В една полегата витрина до втория прозорец са изложени бронзени статуйки, представляващи ангел-победа (Нике) и разни божества. До тях са поставени няколко релефни главички и бюстове, намерени в един гроб край алеята на възраждането в приморската градина.

Спираме до масичките край десната стена на залата и разглеждаме поставените на тях надгробни плочи с изображения на така наречено „погребално угощение.“ Върху легло полулегнал мѐж, който в левата ръка държи некакъв предмет (вероятно свитък хартия). С десната издигната ръка той държи един венец. Край леглото седи на стол една жена и отсам стола една прислужница. В десния ѝ глѐб стои момче. Пред леглото трапеза с три стилизирани животински крака и върху нея е сложено ястие. До нея стои прислужник, държач козя на господаря. По-долу от тези надгробни паметници се намират няколко масички с други надгробни плочи, представляващи тракийския бог-герой. Върху плочите има надписи. Един от тях се почва така: „Аристокл, син на Елина, герой, здравей!“

В града се намирала една гробна могила, наречена „зелена“ (Ешил-тепе), в края на сегашната Сѐборна улица, зад дѐв. гимназия. Местото ѝ се вижда от музея. В него е поставена в една висока желта витрина с модела на могилата. Виждаме сводеста гробница, сѐградена от бели камани. Задната ѝ стена е отворена, за да се вижда вътрешността ѝ. Гледат се вратичка, през която се е влизало в гробницата, в която има едно легло; върху него се намира човешки скелет. Около него са наредени много предмети, а именно няколко прѐстени ламбички, гѐрненца, гипсени и прѐстени статуйки и др. В два глѐбла на гробницата са поставени две глинени стойни (амфори) с остри дѐжге, подобни на ония, които са поставени в железни стойки върху голямия долап в дѐжното на залата. В могилата е бил, види се, погребен некой виден, еленизиран тракиец, който искал да бъде погребен под могила както е бил обичая у прадедите му. В дѐжното на залата до прозореца е поставена голяма оловена кутия и оловен ковчег. В първата, която е била намерена при копане основите за електрическата централа, имало пепел

и огорени човешки кости. В кутията (урна) е била турена пепелта на изгорен човек. Ковчегът бил намерен при копане водопроводен канал в ул. „6 септември“, близо до мѐж. гимназия. С голям интерес разглеждаме желтата наведена витрина, край десната стена, с монети, които били сечени в варненската монетарница (тарлѐна) преди Р. Хр. Тогава нашият град, наричан „Одесос“, е бил свободен (автономен). Известни са 50 разни бронзени видове монети и 70 сребърни и златни, сечени на подобие на Александровски и Лизимахови монети (тетрадрахми и статери). Интересно е, че те били сечени дълго време след смъртта на македонския и тракийския цар (в III—I век пр. Хр., с монограма на града: началните букви на „Одесос“); те били сечени зарад това, защото у околното тракийско население са били на голяма почит. Между автономните монети особен интерес заслужава една голяма сребърна монета (тетрадрахма), върху която е изобразен покровителът на нашия град „великият бог Дерзелат.“*) Около бога има надпис: „на великият бог, гр. Одисеитон“ и „Кирза“ името на монетарен чиновник. Монетата, може би, че паметен медал, е била отсечена по причина на некое сѐдбоносно сѐбитие, може би че избавление на града ни от некакво неприятелско нападение. Това избавление е било отдадено на великият бог, покровител на града. Варненският музей нема о ѐе монетата, а само гипсен отливък от нея. Известни са до сега няколко екземпляри от нея, които се съхраняват в музеите в Париж, Берлин, Пловдив и София. Чудно е че до сега, в продължение на 25 години, от когато музеят съществува, въпросната монета не е била представена в нашия музей! Вижда се че са били отсечени малко екземпляри от нея.

Богът държи в левата ръка рог на изобилието, който е символът на богатството и плодородието. Великият бог фигурира в проекта на нов герб на града от изж. Кн.**)

Преди около 1900 години Римляните покорили земите между Дунав и Балкана. При входа в салона гледаме две картини, представляващи победоносния паметник (тѐраеит) който бил въздигнат от великият римски император Траян в чест на победите му против даките. Паметникът представлявал в очите на местното население могѐществото на римската империя! Картините представляват как е бил той в римско време и в какво жалко състояние се намира сега. Първата картина представлява величествена цилиндрическа постройка, украсена с изображения на римски войници и дакийски пленници. На върха на коническия покрив се е издигал грамаден мряморен трофей, съставен от разни орѐжия. Според изображенията местното население е нарекло паметника „Адам-клизе“ т. е. „човешка черква.“

Жалките останки на старината са виждали наши войници, когато настѐпвали към Черна Вода и Меджидие. Отдалеч те сѐгледали един висок камѐж и когато го стигнали, те видели разрушения паметник. Камѐжните с изображенията са били задигнати в Букурещ, вместо да се реставрира паметникът. Близо до него се намира селото Адам-клизе и развалини на римския град „Трофей на Траяна“

*) Гл. Юбилейните Известия на варнен. Археол. Дружество VII. 1921 г., фиг. 4, стр. 21.

**) Гл. фиг. 5, стр. 22.

(Troaeum Traiani), наречен според победоносния паметник.

До входа на салона сж изложени неколко римски старини, а именно, една мраморна статуя на момче, носящо друго върху раменете си и един слянчев часовник. Старините сж донесени от Река Дезня, дето е бил римският град Марцианопол,¹⁾ основан от Траяна и наименован по името на сестра му Марциана.

В една витрина, близу до входа, е изложена бронзена нога от Варна. Последната е намерена при копане основите за къщата на г-на Чимширов (улица Бдинска). Ногата е обува в сандали, украсени с розети. Предполагаме, че тя произлиза от императорска статуя, която е била поставена на римския площад (forum) в града ни (Odessus). Като сждим по дължината на ногата, статуята е била три метра висока. Може-би, че тя представлявала римския император Гордиан III в военно облекло, с лъчеста корона на главата, както е изобразен той върху неговите медали, които били сечени в нашия град. Предполага се, че Гордиан посетил града ни и че е присъствувал на празника в чест на великия бог „Дерзелат.“ В една витрина край стената разглеждаме римските монети сечени в града ни в продължение на 160 години. Известни сж 179 разни видове монети; върху лицето на тях има брст на император и върху опакът разни изображения като великият Бог (покръзител на града), рог на изобилие с грозде, конник и др. В един долап е изложена римска стъклария, керамика и други изделия. Забележаваме, че те не могат да се сравнят по изработката с класическите изделия на Елините. В третата навъдена витрина до прозорците, разглеждаме с особен интерес гробни находки на един елински и римски доктор. Гледаме хирургическите им инструменти²⁾, бронзени кутии (туби) за инструментите и за лекарства, камъни плочки (за правене мехлеми) и др. В една туба сж намери зеленикав минерален прах (лекарство).³⁾ В римско време богатите хора са били погребвани в камъни ковчежи (саркофази) състоящи се от голямо корито и стреховиден капак. Неколко такива саркофази са поставени в вътрешния двор на гимназията. От един надпис, който бил намерен в Варна се научаваме, че гробове били отваряни и че в тях сж били повторно погребвани мъртвеци. Надписът, който бил поставен върху гроба на един римски войник, гласи следният: „който повторно ще използва гроба сж заплаща с голяма глоба, а именно 250 денара в полза на държавното сжхровище и сжщо толкоз в полза на одеситанската т. е. варненската община.“ Надписът се съхранява в софийския музей. В групата картини, до входа на салона обозначена с надпис „елински и римски период“, разглеждаме картини и чжртежи на варненския водопровод,⁴⁾ който бил прокаран преди 1770 години от Кестрич до Варна. За тога прокаране се научаваме от един надпис, който бил намерен преди 70 години в една къща, в улица „Цар Борис.“ Надписът гласи, че одеситанската община е построила водопровода в царуването на Антонина Пий, най-великият баща на отечеството и бла-

годарение на императорския наместник Тит Витра-си Полион. Надписът бил за жалост пренесен в Цариград. Против дигането старината сж протестирала варненски пжрвезци пред тогавашния управител Шериф Паша. В I—II век сл. Хр. римляните жестоко преследвали християнството. За верата пострадали сж. Метелина в гр. Марцианопол (Река Девня), защото проповедвала против идоли. Римляните на сила я заставали да им се поклони; тя била жестоко изтезавана, умжртвена и трупът ѝ бил хжжрлен на смет, за да го ядат кучета. Мжченческата смжрт тя е прекарала в времето на императора Антонин. Паметта на св. Метелина е поставена в римския мартирологий на 12 септември. Когато Константин Велики обявил християнството, за господствующо вероучение в римската империя, то наченало силно да процжвтвява из нашия край. В Марцианопол се споменува епископ Пист, който присъжствувал на Никейския Вселенски Сжбор. В Варна било епископство, подчинено на Марцианополския митрополит. В времето на Юстиниана се отбелезва митрополитство в Варна. Като сждим по намерените до сега старохристиянски старини в Варна и околността ѝ, християнството е било много распространено в нашия край. В близката околност на града сж били открити две паметни черкви.⁵⁾ Двете се намират на юго-запад от града, на разстояние 2 и 3 1/2 километра. Едната се намира на преградата, която раздели морето от езерото, а втората е на близкия връх Джанавар. В двете черкви сж намира кржщелня с купел. Под престола на втората черква, около три метра на дълбоко, се намериха три кутии (реликвирии) от албастр, сребро и злато. Последната е украсена с неколко безценни камъчета (зафири и смарагди); в нея се намериха светите мощи. Алабастровата кутия, която има вид на римска гробница (саркофаг), е изложена в средния желт долап в музея. Изложени сж в едно шишенце светите мощи и разни платове, в които сж били увити кутиите и мощите. Сребжрната и златната не сж изложени. Черквата на Джанавар, се намира близо до варненската махала „Сес-сес-мес“ в една красива местност сред гора с велико-лепен изглед на Варна, морето и езерото. Мозаики, които били открити в три отделения на черквата, сж временно зсипани, защото посетителите почнали да ги разрушават; когато те ще бждат похити с джсчен покрив, те ще бждат очистени и достъпни. Джанавар е станал любимо место за разходки по причина на прелестната местност и поради светинята, произходяща от времето на Константин Велики. От старохристиянското време произхождат варненски катакомби — гробници, които били открити на пазарния площад до сжборната черква и около градската градина. Катакомбите произхождат от времето на Константин Велики. До сега сж били открити около 40 такива. До входа в музея е окачен плана им. Гледаме на него четвжртит кладенец, издълбжн в песчлив, взрвот и глинест пласт. На джното на кладенеца се виждат две срещуположни вратички, през които се е влизало в самата гробница, издълбжн като фурна в глинестия пласт. Таванът образува варовият пласт. Гробниците били фамилиарни; в тях виждаме погребени по три мжртвеци (мжж, жена и дете). Върху скелетите се намериха разни украшения, като обици, гривни, секретни игли (фибули) и наниз;

¹⁾ От града е излизал пжт, послан с камъни (калдаржм). Кжм юг той е минавал през Балкана кжм гр. Анхиал, а на север през гр. Абринис (Абташко кале) кжм „Трофея на Траяна.“ Под калето е потънал в мочурлуди (тресавище), римският император Деци в 251 г. в сжжението с готите.

²⁾ Гл. Известията на Варнен. Археологич. Дружество, кн. V, (с таблица).

³⁾ Прахът не е още анализиран.

⁴⁾ Известията на Варненското Арх. Дружество кн. II (таблица и стр. 2—7), и VII (стр. 128 и таблица V).

⁵⁾ Гл. описанието в „Известията III и VII (стр. 59 и фиг. 13). За двете черкви се приготвява издшно издание (на бжлгарски и френски) с цветните мозаики намерени в горната черква. Публикация на Бжлгарския Археологически Институт в София.

те сж изложени в втората витрина до прозорците. Освен това се намерили шишета и гжрненца. Вратичките били затиснати с плоча или с голяма керемида. Погребването е ставало така. Най-напред е бил очистен кладенецът, после бил спуснат мъртвеца на джното му, от гдето е бил турен в гроба. След това вратичката била затисната, а кладенецът засипан. При ново погребение се е повтаряло същото. Една интересна находка е била направена при прокопаването канала между езерото и морето. Намерени били около 200 килограма медни римски монети (около 60,000 парчета). Една трийста част от тях, около 2,000 сж изложени в една витрина близу до изхода от салона. Половината от монетите произхожда от времето на Константин Велики, а останалите сж на младия Константин, Костантий II, Лициний баща и Цезар, Крисп и на Флавия Елена, майка на Константин Велики. Между константиновските монети сж интересни ония, които сж сечени в спомен на гр. Рим; те имат надпис „Urbs Roma“ (град Рим) и една вжлчица, която сучат Ромул и Рем (предание за основаването на гр. Рим). Монетите били сечени в новата римска столица „Константинов град“ (Цариград). От VI в., от времето на византийския император Юстиниан I (527–565) произлиза варненският паметник „кула“, нахоящ се в пжрвия градски участък, в двора на черквата св. Георги. Кулата е остатък от древния акропол (вжтрешно укрепление) на града. До входа в салона на музея е окачена цветна картина (акварел) на кулата. До нея се издига една по-висока кжща, която ще бжде сжборена, за да остане старината сред един площад, който се предвижда да бжде уреден около старината, за която ще говорим още по-долу. Кулата е сжградена от Юстиниан през пжрвите години на царуването му. В времето на този император е била строена черквата в чяирите (ливадите) близу до моста на канала, който сжединява морето с езерото. Черквата била, както предполагаме сжборена в 543 година, когато се е подигнала от морето една грамадна вжлна, която минала преградата и нахлула в езерото. Близу до входа в салона очудваме се на изцяло работена мряморна главица (капител) на една колона, намерена пред израелитянската синагога, на местото, дето е била турската вжтрешна крепост (цитадела) на Варна. Главицата е работена като ажур. Цел ред главици украсени с кржстове сж изложени в вжтрешния двор на гимназията. Едни от тях сж намерени при копане основите на една черква в улица Парушева (близу до улица Аспарух), други на Джанавара, Чаирите и в Охридска улица. В една витрина сж изложени пржстени и металически ламбички, украсени с кржстове. Ламбичките сж били намерени в Девня, Варна и др. До голямия долап, на лево, сж поставени няколко интересни старохристиянски паметници, а именно: 1) изображения на пауни, риби и др. от с. Дишбук, 2) релкеф на агне от Добрич, 3) изображение на Исуса Христа носящ некакъв тежък предмет, 4) една мряморна кропилиница с надпис (от Аладжа мжнастир) и 5) една голяма керемида с монограма на Христа, намерена в една катакомба в улица Дунавска. В голямата витрина сред салона, се намира мряморен реликвиарий от с. Г.-Орехово (край Камчията) и един оловен реликвиарий от река Девня. В двете реликвиарии се намери само прах от изгнили свети мощи. Римската и византийската империи сж били нападани от готите, аварите, хуните, славяните и бжлгарите. Градът Одесос и отсрещният гр. Варна били опустошени и сжборени. Двата града сж стояли дълго време запус-

тели и изоставени от населението, което избегало. Името на нашия град се е забравило и се е заместило после с името на отсрещния град. Името „Одесос“ не се споменува вече в историята от края на VII век. При това нападение е била опустошена черквата на Джанавар.

Нашият музей притежава малко старини от времето на това преселение на народите. От Река Девня сжхраняваме три бронзени карфици (фибули), украсени с спирали, стилизирани животински главички и червени камжчета (гранати — алмандини). Считаме карфиците за готски. Не е обаче изключена вжзможност, че те сж старобжлгарски от времето на Аспаруха. Известно е, че той заварил между Дунава и Балкана няколко славянски племена (Северяни и др.). За очакване е, че ще се намерят славянски старини при разкопаване на някои могили и стари укрепления (градища). Старите славяни насипвали могили вжрху гробовете на свои видни хора. За очакване е да се намерат типични славянски глинени сждове, украсени с вжлнообразни черти, кржглести обици с закривени крайща (в вид на латинската буква S), стжкленни гривни и др. Стжклените гривни и черепици в музея с вжлнообразни украшения, намерени в Абоба-Плиска, считаме за славянски.* От времето на преселението на народите произхождат писмените знакове (руни), за които ще споменем после. (Следва).

Зап. Лейтенант Иванов Сава.

Името на Черно Море.

Как се наричало Черното море в дълбоката древност, откакто пжрвите хора са заселили бреговете му не е известно. Най-старото сведение за името на Черно-море, което черпим от бащата на историята — Херодот (484—425 г. пр. Р. Хр.) гласи, че то се наричало „Негостоприемно“ — (Аксинос) и че още тогава са го отличавали, като „особенно“ море.¹⁾ Това наименование на Черното море е произлезло от непознаването на морето от страна на гжрците и негостоприемството му от крайбрежните му жители кжм тях, които са немали влечение кжм него и в сжщото време се отнасяли враждебно кжм едничките мореплаватели по това море — старите елински моряци, които искали да сжздадат по бреговете му свои колонии и да го направят тжрговски път. От друга страна, Черното море с своите гжсти мжгли, северни ветрове през зимата и заледеняванията по устията на реките е представлявало една противоположност на Егейското море, така че и гжрците от тази гледна точка са го нарекли — „Негостоприемно“.

Когато в VII-мия век пр. Р. Хр., с цената на много жертви от хора и кораби изхвжрлени и загинали на брега на „Негостоприемното море“, старите елини-моряци успели да опознаят морето, сжздали тук-там по бреговете му пжрвите си колонии и почнали сжс своите мореходни лодки смело да порят прибрежните му води, а в последствие да навлизат и в вжтрешността му — то получило назва-

* Предполагаме че сж славянски гробове с пепелици (урни), които се сржшат на Дели-Ормана (с. Махалач в Провадийско и др.). За жалост нямаме още подробни сведения за тях. Урните били измерени в гроб, сжставен от плочки, в вид на стаячка.

¹⁾ Черното море е действително особено в своите физико-географически условия и не прилича нажлно на другите морета.

нието „Гостоприемно“ — (Евксинос). Това пренаименование на морето в противоположна смисъл, от „Негостоприемно“ в „Гостоприемно“, се дължи изключително на отличните морски качества на старите елински моряци, които успели да внесат малко култура в полудивите племена населяващи бреговете му, преодолели трудността и опасността на тогавашното мореплаване и при новите обстоятелства могли да извършат щастливи пътвания по него.

В древно време Черното море заедно с Азовското се наричали понякога и „Майка на моретата“, тъй като предполагали, че първоначално Черното море било вътрешно море и че едвам от после — благодарение на многото пълноводни реки, които се вливат в него — си е пробило път към Мраморното и средиземното морета. Херодот¹⁾ нарича Азовското море — „Меотид“ (Майка на Черното море), което очевидно от древното скитско название на Азовското море — „Темеринда“,²⁾ което на скитски означавало също — „Майка на морето“.

Освен това Черното море се наричало просто „Понт“ или „то Понтикон пелатос“ т. е. Понтийско море. А благодарение на това, че същото море се стеснява в средната си част от Кримския полуостров и Анадолската вдаденост, което естествено го е разделяло на два басейна — източен и западен, — то по някога го наричали и „Диталос“ т. е. Дваморие. По-късно гърците наричат вече Черното море с настоящето му име — „Маурон Тагаса“.

Арабските писатели от VIII—X век, именували Черното море със следните имена: „Румско“, „Бонтас“, „Море на Българите, Русите, Ногайците, Печенегите и Маджарите“, „Славянско“ и „Найтас“. Последното име изглежда да е чистото арабско название на Черното море. По-късно те го наричали „Судакско море“, по името на град Судак,³⁾ когато е бил в най-цветущо търговско положение; според руските летописи то се наричало „Сурожско море“, пак по името на споменатия град, когато русите наричали тогава — Сурож.

Турците наричали Черното море — „Bahri-Eswed“ (Bahri-Siyat)⁴⁾ а сега го наричат с настоящето му име — Кара-Дениз.

Настоящото име — „Черно море“ — се появява в историята едвам в средните векове. От къде е произлезло това название? — Има три предположения:

1. Едни твърдят, че то е получило название — „Черно море“, благодарение на цвета на водите му. Това, обаче, лесно се оборва, тъй като цвятът на черноморските води в зависимост с метеорологическите и физическите условия на морето може — в различни времена и на различни места — да бъде от ясно зелен, син, по оловен даже, но в никой случай — чер.

2. Други два отдават названието му на това, че под дълбочината 200—300 метра в Черното море не съществува органически живот, благодарение на присъствието на голямо количество сероводород, който убива живота. Те казват, че името „Черно“ е дадено в смисъл на „безживотно“ (необитаемо). И това, обаче, се оборва, като констатираме безживотността на Черно море под дълбочината 200—300 метра е резултат получен в края

на XIX век (1890), а названието Черно море, както вече споменах, се появява в средните векове.

3. Трети са на мнение, „Черно му е дадено в преносна смисъл на „бурливо“, „опасно“, „лошо“ за корабоплаването. За да подкрепят това, Братя Шкорпил,⁵⁾ изтъкват народната клетва: „Да идеш през Черно море“ т. е. да се не върнеш вече.

Отхвърляйки първите две предположения, като неоснователни, аз се установявам на третото, като го подкрепям с още два довода:

I. Най-старото име на Черно море е било „Негостоприемно“ в смисъл на „опасно за корабоплаването“, каквото си е останало то за народите населяващи бреговете му, въпреки че то е било пренаименовано от гърците в „Гостоприемно“, когато са го опознали, изичули и свикнали с него и когато прибрежните му жители почнали да се отнасят по-приятелски с тях. За тия народи — тракийци и скити, а в последствие и за сменялите ги българи и славяни, които са нямали особено влечение към корабоплаването, не са познавали морето и не са го обичали, то си е останало за винаги — „Негостоприемно“, което се е изразявало с думите: „бурливо“, „опасно“, „лошо“ за корабоплаването, които думи в последствие са се обобщили в една дума — „Черно“.

II. Черното море и сега в науката (в Океанографията), благодарение на своите особени физико-географически условия, не напълно още изучени, се счита като едно от бурните морета на света.

И така, трябва да се приеме, че названието Черно море е дадено в преносна смисъл на „бурливо“, „опасно“, „лошо“ за корабоплаването, макар че при сегашните кораби, плод на настоящата наука и техника, и при наличието на науката за предсказване на времето (метеорологията), то не може да оправдае това си име.

Варна, април 1922 г.

¹⁾ К. и Х. Шкорпил — „География и статистика на България“, II издание, Пловдив 1889 г.

Застраховай живота си, имота и стоката си при

Чинувническото Кооперативно Застрахователно Д-во

В него ти си равноправен член кооператор.

Там девизът е:

„Един за всички и всички за един“

агент деятел на д-вото е Кардам Брадваров
Кооперация „Социалдемократ“

Иосиф Николов и Иван Петров АДВОКАТИ,

защитават дела пред всички граждански и военни съдилища в Царството.

Кантора под Военния Клуб.

Н. КОТАРОВ Адвокат, защитава дела пред всички съдилища. Бюро до Окръжната Постоянна Комисия.

¹⁾ Херодот — „История в девяти книгахъ“, пр-вод В. Г. Мишенка, I томъ, II-е издание, Москва 1888 г., стр. 343.

²⁾ М. Литвинов — „Черное море“, С. Петербург 1881 г., стр. 95.

³⁾ Намира се на южния Кримски брег при нос Меганом, западно от Феодосия.

⁴⁾ Mostas C. — „Dictionnaire géographique de l'Empire Ottoman“, St. Petersburg, 1873, p. 46.

„Вечерни Часове“

Списание „Вечерни Часове“ ще излиза два пъти месечно и ще се стреми да застъпва следните отдели:

1. Стихове
2. Разкази, поеми, сцени и шефдйоври из нашата и всемирната литературни.
3. Театрални рецензии, бележки и преценки, а също ще ратува за по скоростното застрояване на общинското театрално здание.
4. Музикален преглед — музикалните прояви в града.
5. Запознаване с прелестите на сегашната и старинна Варна и околността ѝ.
6. Въпроси засягащи културния развой на Варна и пр.

„Вечерни Часове“ ще се стреми да бъде едно настолно четиво на варненските семейства.

Струва за година 80 лева, полугодие 50 лева — винаги в предплата.

На настоятелите, които съберат до 10 абоната 20% отстъпка, за повече — 25%. Отделен брой 5 лева.

Всичко за списанието — ръкописи и пари се адресира:

Александър Великов — Печатница „Зора“ Варна.

Варненци подкрепете единственото списание в града ви „Вечерни Часове“.

ТЕХНИЧЕСКО БЮРО на Инженер Стефан Сапарев

ул. „Гургулята“ № 13 } гр. Варна.
ул. „Съборна“ № 42 }

Бюрото се занимава:

Правя проекти за: воденици, мелници, тепавици, дарази и др. индустриални заведения; мостове, железници (индустриални и нормални); къщи, магазини, обществени и др. архитектурни постройки.

Частни и обществени канализации, водопроводи, чешми и др. Проучва условията и формира водни синдикати за нови водни постройки, реперира и модернизират стари воденици, тепавици и др.

Завежда строежи на архитект. постройки и приема техното застрояване по споразумения.

Приготвява нивелачни и регулационни проекти на села и градове.

Правя статически и аналитически изчисления на готови и в проект постройки.

Прави подялба на наследствени имоти.

Посредници за покупка-продажба на имоти.

доставка строителни материали, разни мотори и машини от реномирани фабрики и др.

Представява фирмата Carl Zeiss за доставка на геодезически инструменти (нивелири, теодолити и др), микроскопи, бинокли и оптически лещи.

Приготвява проекти за електрически инсталации за осветление на градове и села, за двигателна сила в индустриални заведения, трамваи и др.

Бюрото разполага с необходимите специалисти техници и работата се извършва бързо и акоратно.

Инж. Ст. Сапарев.

АКЦИОНЕРНА БАНКА „НАПРЕДЖК“

Основана в 1876 год.

Основен капитал и резервен 15,000,000 лв.

Седалище: Плевен.

Клонове:

София, Варна, Червек-Брег и Бела-Слатина

Извършва всякакви банкови операции.

при Варненския клон специален отдел

ЖИТАРСТВО.

Приема влогове.

Издава спестовни книжа.

За телеграми: „Напреджкбанк“

Телефони:

Плевен 26 и 27, Варна 106 и София 346.

Дами и Господици

само при единствения фризьор в Варна

Димитър Хр. Марков

бръснарница Добруджа

на ул. Цар Борис може да си направите фризури — прически, най-модерно подстригване.

Посещава домове по покана. Приема и абонаменти.

С почит: **Д. Хр. Марков**

Един брой 5 лева.

Печатница „Зора“ на Из. Г. Игнатов.